

60

NTR ZATERDAGMATINEE

29 MEI 2021 14.15 UUR

PERGOLESI EN SCARLATTI OP DE GRENS TUSSEN THEATER EN KERK

Coro e Orchestra Ghislieri

Giulio Prandi dirigent

Robin Johannsen sopraan

Paola Valentina Molinari sopraan

Raffaele Pe alt

Raffaele Giordani tenor

Alessandro Ravasio bas

Giovanni Battista Pergolesi 1710-1736

Stabat Mater 1736

voor sopraan, alt, strijkers en basso continuo

Alessandro Scarlatti 1660-1725

Messa di Santa Cecilia 1720

voor twee sopranen, alt, tenor, bas, koor, strijkers en basso continuo

- kritische editie Luca Della Libera voor Centro di Musica Antica della
Fondazione Ghislieri

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Agnus Dei

VANAF 1 JUNI 2021: kaarten en abonnementen voor volgend seizoen

Iedereen die vorig seizoen een abonnement of paspartout had besteld, kan dat tot maandag 31 mei 10.00 uur verlengen. Op dinsdag 1 juni 10.00 uur gaan de losse kaarten voor volgend seizoen in de verkoop. Of kies ook voor een abonnement!

De series gaan in vanaf 1 januari 2022. In het najaar zijn, voor zover nu bekend, nog coronamaatregelen van kracht en is het aantal losse kaarten beperkt

- ➔ WWW.CONCERTGEBOUW.NL/SERIES
- ➔ WWW.CONCERTGEBOUW.NL/MATINEE

Uitzending NPO Radio 4

Dit concert – wegens de huidige corona-omstandigheden zonder publiek – wordt live uitgezonden via NPO Radio 4. U kunt het ook beluisteren via

➔ ZATERDAGMATINEE.NL

Het concert, zonder voor- en/of pauzeprogramma, vindt u na enkele dagen terug op

➔ NPORADIO4.NL/CONCERTEN

De ZaterdagMatinee op sociale media

Via Facebook, Twitter en Instagram houdt de Matinee u op de hoogte van het laatste nieuws rond de concerten.

Volg ons, en praat mee!

Webcast

Dit concert kunt u live zien op de website van Radio 4, en vanaf volgende week gedurende 30 dagen op NPO Start en het Youtube-kanaal van NPO Radio 4.

➔ NPORADIO4.NL/LIVE

60e seizoen 29 mei 2021

TUSSEN SENSATIE EN SENTIMENT

Scarlatti en Pergolesi op het gangpad van bühne naar altaar

Niet Rome of Venetië, maar het operagekke Napels was ca. 1700 het beloofde land voor de musicus met ambitie. In de theaters en aan het hof van de Spaanse onderkoning konden componisten en uitvoerders een comfortabel bestaan uitbouwen. De stad beleefde bovendien een periode van artistieke hoogconjunctuur dankzij innovaties uit de (komische) opera die ook door andere genres een frisse wind lieten waaien. Vooral het religieuze repertoire uit Napels werd in gans Italië gesmaakt: een cocktail van stevig contrapunt geschoeid op de leest van de renaissance, knetterend concertato beademd door de Monteverdi-school, trendsettende galanterieën en geëxalteerde dramatiek, gemengd volgens uiteenlopende receptuur. Een van de meest vernuftige mixologen was Alessandro Scarlatti: de stamvader van een roemrucht muzikantengeslacht en grondlegger van de Napolitaanse School die de suprematie van de Venetiaanse opera zou breken.

Soundtrack voor Trastevere

Scarlatti was in Napels beland in 1683, na zijn opleiding en eerste professionele successen te hebben genoten in Rome. Daar had hij zich weten op te werken tot de culturele elite en een schier onuitputtelijk kapitaal gekweekt bij vermogende muziekmeccenasen. Dat hij rond 1720 – zowat veertig jaar na zijn vertrek – de -vraag kreeg om muziek te schrijven voor de basiliek van Sint Cecilia in Trastevere*, hoeft dus niet te verwonderen, zeker niet gezien de Napolitaanse roots van zijn opdrachtgever: kardinaal Francesco Acquaviva van Aragona, diplomatiek vertegenwoordiger van Spanje in Rome. Acquaviva was sinds

* Trastevere is een wijk van Rome, gesitueerd op de westoever van de Tiber.

portret van Francesco Acquaviva d'Aragona, coll. Rijksmuseum Amsterdam

1709 ook protector van de Sint Cecilia-basiliek, die hij niet enkel architecturaal liet verfraaien maar ook van op maat gemaakte muziek wilde voorzien.

Op zijn vraag componeerde Scarlatti in 1720 en 1721 diverse psalmen** en bijhorende antifonen voor de vesperdienst van 22 november, Cecilia's patroonsfeest. Uit diezelfde periode dateert een *Messa di Santa Cecilia*, die eveneens door de kardinaal zou zijn besteld. Het werk, een van de tien bewaarde missen van Scarlatti, onderscheidt zich van de rest op zowat alle vlakken. Want waar de componist doorgaans kiest voor a cappella-toonzettingen in de lijn van Palestrina, is de mis voor Cecilia een grootschalig en concertant werk dat met beide benen in de barok staat.

Op het structurele vlak kiest Scarlatti voor een beproefd recept: de vijf delen van het misordinarium vormen het uitgangspunt, maar de lange teksten van het Gloria en het Credo worden respectievelijk in vier en drie subsecties verklankt. Elk nummer krijgt een eigen tonaliteit, tempo, melodiek en bezetting mee: een expressieve signatuur die telkens een specifieke kleur en emotie oplevert.

Doorheen het bouwwerk met z'n vele kamertjes stippelt Scarlatti een traject uit dat naar alle hoeken van het laatbarokke spectrum voert, met variatie en contrast als gidsen. Virtuozesolopassages wisselen af met rijke koorfragmenten, beweeglijk contrapunt met transparante homofonie, concertante koorsolopassages met stemtechnisch vervaarlijke ensembles en aria's met uitbundige ornamentiek.

In het vierdelige *Gloria* raken de uitersten elkaar, met de jubilante antwoordzang tussen verschillende koorgroepen aan kop, gevolgd door de plechtstatige homofonie van *Et in terra pax*, de aaneenschakeling van mini-aria's in *Gratias*, het gedragen lament van *Qui tollis* en de briljante, vijfstemmige fuga die het *Quoniam* naar een hoogtepunt voert. Op de nevenschikking volgt de versmelting, wanneer in het *Agnus Dei* de gezongen en instrumentale partijen over elkaar heen schuiven tot een millefeuille van klank.

** *Dixit Dominus, Laudate pueri, Laetatus sum, Nisi Dominus en Lauda, Jerusalem.*

Santa Cecilia van Stefano Maderno (1575-1636) in de basiliek van Santa Cecilia in Trastevere

Inleving tot loutering

Scarlatti's *Messa di Santa Cecilia* moet ongeveer uit dezelfde tijd stammen als zijn *Stabat Mater*: alweer een opdrachtwerk, ditmaal van de Napolitaanse broederschap Cavalieri della Virgine dei Dolori. De beperkte middelen die de orde voor muziekuivoeringen ter beschikking had, verklaren de compacte bezetting van sopraan, alt, twee violen en basso continuo. De vier delen en achttien nummers tellende compositie behoort anno 2021 tot de meest geliefde werken van Scarlatti. Maar binnen de liturgische praktijk bleek ze een veel korter leven beschoren: met minder dan vijftien jaar op de teller werd Scarlatti's *Stabat Mater* vervangen door een werk in modernere stijl van Giovanni Battista Pergolesi: de jonge Napolitaan die met *La serva padrona* het vuur aan de lont had gestoken van de opera buffa. Het werd de laatste compositie van de componist, die in 1736, amper 26 jaar oud, stierf aan tuberculose. De bezetting van Pergolesi's *Stabat Mater* is identiek aan dat van Scarlatti, maar het twaalfdelige vormplan vertoont een meer rigoureuze afwisseling tussen solo-aria's en duetten. Ook de muziektaal is fundamenteel anders: de essentie van deze partituur is niet haar barokke glamour, maar haar klassieke elegantie en balans. Pergolesi focust bovendien meer op de stemmen, die concertant worden uitgespeeld ten opzichte van de instrumenten. In de solistische passages staan de stemeigen registers van de zangers centraal, in de duetten krullen hun timbres magistraal om elkaar heen. Ondanks de beperkte

De basilica di Santa Cecilia in Trastevere, waar Scarlatti's *Messa* voor het eerst werd uitgevoerd, toen met o.a elf zangers uit de Sixtijnse kapel (de kerk had geen vaste cappella)

bezetting slaagt de componist er zo toch in om de partituur diepte en dimensie te geven. Waar het de melodie betreft schakelt Pergolesi nog een versnelling hoger dan Scarlatti: thema's worden uitbundig versierd in extraverte gestes die beslist schatplichtig zijn aan de Bühne. Ook de waaier aan kleuren en emoties gaat helemaal open, dankzij Pergolesi's slimme strategie om niet alles in te zetten op tragiek en tranen. Er is natuurlijk de iconische openingsspassage met zijn voorhoudingen, en ook het tweede en derde duet spreken met hun dissonanten en chromatiek de taal van de universele weelucht. Maar andere secties, zoals de lichtvoetige alt-aria *Quae moerabat* en het lieflijke *Inflammatum*, zijn gloedvol, energiek, spits en bijna opgewekt. Het totale luisterbeeld levert een verrassende conclusie op: de schijnbaar onoverbrugbare kloof tussen *Stabat Mater* en *La serva padrona* is gezichtsbedrog. De verschillen tussen beide werken op het vlak van emotie en intentie, context en narrativiteit vertalen zich niet in een muzikale dualiteit maar in klankwerelden die elkaar raken.

Giovanni Battista Pergolesi en Alessandro Scarlatti

Vrouwenzaken?

Die expressieve meerduidigheid was de nucleus van de controverse die Pergolesi's *Stabat Mater* van bij het begin omringde. Kritische stemmen vonden de blijgeestige, haast ludieke toon van bepaalde passages niet passen bij de tragische bijbelscène. Ook zijn gebruik van de post-barokke, galante stijl, die toentertijd furore maakte in de opera, wekte wrevel. Daarnaast kreeg ook het expressieve register van Pergolesi tegenwind. De gevoeligheid van de muziek zweemde naar sentimentaliteit, bewust geïnstalleerd door de componist om inleving en medelijden op te wekken, aldus sceptici.

Sommige auteurs maakten expliciet gewag van een 'weke' en 'verleidelijke' vorm van emotionaliteit die als een bedreiging voor de goede smaak en de authenticiteit van de devotie werd beschouwd. Een opvallende sneer in dat verband kwam van muziektheoreticus en Bach-biograaf Johann Nikolaus Forkel, die beweerde dat de godvruchtige façade van Pergolesi's werk "de onervaren muziekliefhebber misleidt als een vrome hypocriet en zich zo een innerlijke waarde en religiositeit toe-eigent die ze niet bezit." Andere auteurs zagen niet zozeer in het gebrek aan godsvrucht maar in de 'vervrouwelijkte' expressiviteit een gevaar. Karl Spazier, een tijdgenoot van Forkel, stelt scherp: "Alles in Pergolesi's werk is zwak [...] En wat zwak, zoet, smelterig of melodieus is, windt ongetrainde oren makkelijk op

en weet vrouwenharten (voeg maar toe: verwijfde mannenharten) voor zich te winnen”. Ondanks de kritische stemmen zou Pergolesi’s *Stabat Mater* tal van collega-componisten inspireren. Onder hen: Camillo de Nardis, die een *Preludio* schreef; Joseph Eybler, die koorpassages integreerde; Ignaz von Seyfried, die obbligato trombones toevoegde; Giovanni Paisiello, die de begeleiding orkestreerde; en Johann Adam Hiller, die de bezetting uitbreidde met wind-instrumenten en mannenstemmen. Hun updates van het origineel naar een stijldioom passend bij de tijd, hebben bijgedragen tot de blijvende populariteit van het werk, dat consistent in de top van klassieke hitparades terug te vinden is.

Theater van de ziel

Met zijn minder controversiële *Messa di Santa Cecilia* heeft Scarlatti ook gevoelig minder lauweren geogst; zij is zelfs slechts in één bron overgeleverd. Toch bewandelt ook hij het gangpad tussen altaar en theater met brio. Scarlatti speelt niet op beeld maar op klank. Dat is ten dele inherent aan de teksten van het misordinarium, die fundamentele geloofsartikelen bundelen en niet het geïndividualiseerde perspectief van de treurende Maria bezitten. Maar ook de pedigree van de componist, die in Rome met katholieke kerkmuziek was opgegroeid, en de bestemming van de mis – de basilica waar Sint Cecilia’s lichaam begraven ligt – verklaren waarom Scarlatti de teugels van zijn concertato-mis nooit helemaal laat vieren. Het heersende principe heet hier niet ‘drama’ maar ‘drive’: het zijn de dynamiek van de interactie tussen solisten, koor*** en instrumenten, de voortdurend veranderende texturen, de royale vocale schriftuur en de subtiele motiefwerking die de partituur haar uitdrukingskracht verlenen. Een passende ode aan de Romeinse martelares die “in haar hart zong tot God” en zo beschermheilige werd van de muziek.

Sofie Taes

*** Vandaag wordt de mis dubbelkorig uitgevoerd, ook al is dat niet als zodanig in de partituur uitgeschreven.

Stabat Mater

Stabat Mater dolorosa
iuxta crucem lacrimosa,
dum pendebat filius.

Cuius animam gementem
contristatam et dolentem
pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta
mater unigeniti!

Quae moerebat et dolebat,
et tremebat cum videbat
nati poenas incliti.

Quis est homo qui non fleret
Christi matrem si videret
in tanto supplicio?

Quis non posset contristari
piam matrem contemplari
dolentem cum filio?

Pro peccatis suae gentis
vidit Jesum in tormentis
et flagellis subditum.

Vidit suum dulcem natum
moriendo desolatum
Dum emisit spiritum.
Eia mater, fons amoris
me sentire vim doloris
fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi placeam.

Naast het kruis, met wenende ogen,
stond de Moeder droefgebogen,
waar haar zoon te lijden hing.

Ach, hoe haar door ’t zuchtend harte,
medelijgend met zijn smarte,
’t zwaard van droefheid henenging.

O, hoe weende in pijn en rouwe,
die gebenedijde vrouwe,
Moeder van Gods enige Zoon.

Ach hoe treurde en hoe streed zij,
Ach wat moederangsten leed zij,
ziende hem ten spot en hoon.

Wie, die zonder mederouwen
Christus’ moeder kan aanschouwen
in zo wrede foltering?

Wie wil niet in droevig wenen
met Maria zich verenigen,
lijdend met haar lieveling?

Voor de zonden van de zijnen
zag zij Jesus zo in pijnen
en door gesels wreed gewond.

Gans alleen zag zij hem lijden,
troosteloos de doodstrijd strijden
in zijn laatste stervensstond.
Geef, o Moeder, bron van liefde,
dat ik voele wat U griede,
dat ik met U medeklaag.

Dat mijn hart ontgloeit van binnen,
in mijn Heer en God te minnen,
dat ik Hem alleen behaag.

10 Sancta mater, istud agas,
crucifixi fige plagas
cordi meo valide.

Tui nati vulnerati
tam dignati pro me pati
poenas mecum divide.

Fac me vere tecum flere
crucifixo condolere,
donec ego vixero.

Iuxta crucem tecum stare,
te libenter sociare
in planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
mihi iam non sis amara,
fac me tecum plangere.

Fac, ut portem Christi mortem,
Passionis fac sortem,
Et plagas recolere.

Fac me plagis vulnerari
cruce hac inebriari
ob amorem filii.

Inflammatum et accensum
per te virgo, sim defensum
in die iudicii.

Fac me cruce custodiri,
morte Christi premuniri,
conferi gratia.

Quando corpus morietur,
fac ut animae donetur
paradisi gloria.
Amen.

Heilige Moeder, ach verhoor mij,
des gekruistes wonden boor mij
diep en krachtig in het hart.

'k Zie Uw Zoon bedekt met wonden
talloos om mijn vele zonden,
laat mij delen in Zijn smart.

Doe mij in liefde met U wenen
en met Jezus mij verenen
tot mijn stervensuur zal slaan.

Diep bedroefd kom ik U vragen
met U Jezus' leed te dragen
en met U bij 't kruis te staan.

Maagd der Maagden, uitverkoren,
wil mij in uw goedheid horen,
laat mij wenend bij U zijn.

Laat mij Christus' doodsangst proeven,
om Zijn lijden mij bedroeven,
stil herdenken al Zijn pijn.

Laat mij al de wrede plagen
en de dood van Christus dragen,
laat mij sterven zoals Hij.

Moge ik in 't vuur niet branden,
neem o Maagd mijn zaak in handen
in het oordeel voor Gods troon.

Met Hem aan het kruis geklonken,
maak mij van de smarte dronken
om de liefde voor Uw Zoon.

Als mijn lichaam weg zal sterven,
doe mijn ziele dan verwerven
't glorievolle Paradijs.
Amen.

vertaling: Hélène Nolthenius

Messa di Santa Cecilia

Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Gloria

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.

Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.

Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.

Domine Deus, Rex caelestis,
Deus pater omnipotens.
Domine fili unigenite,
Jesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Quoniam tu solus sanctus,
Tu solus Dominus,
Tu solus altissimus:

Jesu Christe.

Cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris,
Amen.

Heer, ontferm u!
Christus, ontferm u!
Heer, ontferm u.

Eer aan God in den hoge,
en vrede op aarde
aan de mensen van goede wil.

Wij loven U. Wij zegenen U.
Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U.

Wij zeggen U dank
voor Uw grote heerlijkheid.

Heer God, hemelse koning, God,
almachtige Vader. Heer,
eniggeboren Zoon,
Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader.

Die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Die wegneemt de zonden der wereld,
Aanvaard ons gebed.
Die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm U over ons.

Want Gij alleen zijt heilig.
Gij alleen de Heer.
Gij alleen de Allerhoogste,

Jezus Christus.

Met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

12 Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem, factorem caeli
et terrae,
visibilium omnium et invisibilium.

Et in unum Dominum, Jesum Chris-
tum,
Filius Dei unigenitum,
et ex Patre natum ante omnia saecula.

Deum de Deo, Lumen de Lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum non factum, consubstantialem
Patri;
per quem omnia facta sunt.

Qui propter nos homines et propter
nostram salutem
descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex
Maria Virgine,
et homo factus est.

Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio
Pilato passus et sepultus est,
et resurrexit tertia die, secundum
Scripturas,
et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.

Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.

Et in Spiritum Sanctum, Dominum et
vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur et
conglorificatur:

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde,
van al het zichtbare en onzichtbare.

En in één Heer
Jezus Christus,
eniggeboren Zoon
van God uit de Vader voor alle tijden
geboren,
God van God, licht van licht,
ware God van de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader
door Wie alles geschapen is.

Hij is voor ons, mensen, en omwille van
ons heil uit de hemel neergedaald.

Hij heeft het vlees aangenomen door de
heilige Geest uit de Maagd Maria en is
mens geworden.

Hij werd voor ons gekruisigd. Hij heeft
geleden onder Pontius Pilatus en is
begraven. Hij is verrezen op de derde
dag, volgens de Schriften. Hij is opgeva-
ren ten hemel: zit aan de rechterhand
van de Vader.

Hij zal wederkomen in heerlijkheid om
te oordelen levenden en doden en aan
zijn rijk komt geen einde.

Ik geloof in de heilige Geest die Heer is
en het leven geeft
die voortkomt uit de Vader en de Zoon;
die met de Vader en de Zoon tezamen
wordt aanbeden en verheerlijkt;

qui locutus est per prophetas.

Et (in) unam, sanctam, catholicam et
apostolicam Ecclesiam.

Confiteor unum baptisma in remissio-
nem peccatorum.
Et exspecto resurrectionem mortuo-
rum,
et vitam venturi saeculi. Amen

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Osanna in excelsis.

Benedictus,
qui venit in nomine Domini.
Osanna in excelsis.

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

die gesproken heeft door de profeten.

Ik geloof in de ene, heilige, katholieke
en apostolische kerk.

Ik belijd één doopsel tot vergeving van
de zonden.
Ik verwacht de opstanding van de
doden
en het leven van het komend rijk.
Amen.

Heilig, Heilig, Heilig, Heer God der
Hemelse Machten.
Vol zijn hemel en aarde van uw heer-
lijkheid, Hosanna in den hoge.

Gezegend die komt in de naam van de
Heer.
Hosanna in den hoge.

Lam Gods, dat de zonden der wereld
wegneemt, ontferm U over ons.
Lam Gods, dat de zonden der wereld
wegneemt, Geef ons vrede!

Giulio Prandi

Giulio Prandi, orkest- en koördirigent, wiskundige en muziekfiloloog, artistiek leider en oprichter van het Coro e Orchestra Ghislieri, studeerde compositie bij Bruno Zanolini, orkestdirectie bij Donato Renzetti, koördirectie bij Domenico Zingaro aan het Conservatorio G. Verdi in Milaan, en wiskunde en zang. Met het in 2003 opgerichte Coro e Orchestra Ghislieri treedt hij op in de belangrijke Europese concertzalen, waaronder de Philharmonie in Berlijn, het Concertgebouw en BOZAR in Brussel, en bij festivals als die van Ambronay, Besançon en Chaise-Dieu, MaFestival Brugge, Enescu-Festival in Boekarest, de Internationale Händel-Festspiele Göttingen, Festival Monteverdi in Cremona, Mito Settembrusica en Wratistavia Cantans. In 2019 was hij artist in residence bij het Festival Oude Muziek in Utrecht. Giulio Prandi is artistiek leider van het Centro di Musica Antica della Fondazione Ghislieri in Pavia. Met zijn onderzoekswerk bracht hij talloze onbekende en ongepubliceerde werken aan het licht van componisten als Galuppi, Jommelli, Perez, Perti, Durante, Astorga en Leo.

FOTO AGOSTINI

Hij wijdt zich ook aan het geestelijk werk van Vivaldi, Pergolesi, Händel, Johann Michael Haydn, Joseph Haydn en Mozart. In 2021 maakte hij zijn debuut in het Teatro Filarmonico in Verona met de cantate *Didone abbandonata* van Jommelli en *Dido and Aeneas* van Purcell.

Eerder in de Matinee: Pergolesi Mis in D, Jommelli Miserere & Vivaldi Dixit Dominus RV 594 (2018), Vivaldi Sonate 'Al santo sepolcro', D'Astorga Stabat Mater, Bononcini Anthem for the funeral of the Duke of Marlborough & Händel Dixit Dominus (2019), Jommelli Requiem & Mozart Requiem (2019)

Robin Johannsen

De Amerikaanse sopraan Robin Johannsen sloot zich als jonge artiest aan bij het ensemble van de Deutsche Oper Berlin. Zij zong er rollen als Susanna (*Le nozze di Figaro*), Norina (*Don Pasquale*), Oscar (*Un ballo in maschera*) en Soeur Constance (*Les dialogues des Carmélites*). Na nog twee jaren bij Oper Leipzig (Gretel, Marzelline, Blonde, Susanna en Pamina) ging zij in 2008 als freelancer verder. Sindsdien trad zij op in het Theater an der Wien, het Festspielhaus

TATIANA DORFSEIL

Baden-Baden, Megaron (Athene), de Staatsoper Berlin, de Hamburgische Staatsoper, het Teatro Regio Torino, de Staatsoper Stuttgart, Oper Frankfurt, de Vlaamse Opera, de Koninklijke Munt-schouwburg en de Komische Oper Berlin, theaters waar zij de titelrollen in Händels *Almira* en Telemanns *Emma und Eginhard* vertolkte, plus rollen als Leonore (*Fidelio*), Konstanze (*Die Entführung aus dem Serail*), Fiordiligi (*Così fan tutte*) en Adina (*L'elisir d'amore*). Johannsen werkte samen met dirigenten als René Jacobs, Marin Alsop, Teodor Currentzis, Ottavio Dantone, Antonello Manacorda, Andrea Marcon, Alessandro De Marchi, Raphaël Pichon, Jérémie Rhorer en Christian Thielemann. Zij is dikwijls te gast bij de het Freiburger Barockorchester, de Akademie für Alte Musik Berlin, La Cetra Basel, de Internationale Bachakademie Stuttgart, Concerto Köln, Academia Montis Regalis en B'Rock. In seizoen 2019-2020 zong zij onder andere Haydns *Schöpfung* (Orchestra dell'Accademia nazionale di Santa Cecilia/Manfred Honeck en het Koninklijk Concertbouworkest/Philippe Herreweghe) en Bachs *Magnificat in D* (Wiener Symphoniker/Philippe Jordan en Semperoper Dresden/Ton Koopman). In de Verenigde Staten stond zij op het podium van de orkesten van Pittsburgh, Baltimore, Dallas en Cincinnati, en in de Alice Tully Hall in het Lincoln Center, het Philadelphia Kimmel Center, Carnegie Hall en bij het Oregon Bach Festival.

Eerder in de Matinee: Mozart Die Ent-

führung aus dem Serail (Konstanze, 2014), Händel Parnasso in festa (Clio, 2016), Beethoven Leonore (Marzelline, 2017).

Paola Valentina Molinari

De in Milaan geboren sopraan Paola Valentina Molinari studeerde fluit aan de conservatoria van Milaan en Bergamo, en vervolgens zang bij Mary Lindsey, Janet Perry, Sara Mingardo, Edith Wiens, Adelina Scarabelli en Annamaria Di Micco. Zij begon haar solocarrière op haar 24ste met Giuseppe Gazzaniga's *Il convitato di pietra* in Teatro Donizetti (Bergamo). Haar belangrijkste optredens: *La finta semplice* van Michele Varriale (Bergamo), Berta in *Il barbiere di Siviglia* (bij de opening in 2015 van het Teatro Zandonai in Rovereto) en *A Dog's Heart* van Alexander Raskatov (Opéra de Lyon en La Scala, onder Martyn Brabbins). Zij werkte ook samen met dirigenten als Claudio Abbado, Sebastiano Rolli, Giovanni Antonini, Ádám Fischer, Enrique Mazzola, Vladimir Ashkenazy, Marcus Poschner, Diego Fasolis en Fabio Bonizzoni.

16 Raffaele Pe

De Italiaanse countertenor Raffaele Pe studeerde zang en orgel in de Kathedraal van Lodi en in Londen bij Colin Baldy. Hij maakte deel uit van het Young Artists' programme van het Monteverdi Choir, waar hij samenwerkte met Sir John Eliot Gardiner. Zijn studie rondde hij af bij Fernando Cordeiro Opa in Bologna. Pe trad op bij het Spoleto Festival in de VS (Delio in Cavalli's *Veremonda*, naast Vivica Genaux), in La Fenice (Vivaldi's *Orlando furioso*), de Opera di Firenze (Vinci's *Didone abbandonata*) en het Teatro Colón in Buenos Aires (Nerone in *L'incoronazione di Poppea* met Jean-Christophe Spinosi) en zong Orff's *Carmina Burana* in de Arena di Verona. Zijn Händel-rollen: Arsace in *Berenice* (Internationale Händel-Festspiele Göttingen), Nerone in *Agrippina* (Grange Festival), Medoro in *Orlando* (Theater an der Wien), de titelrol in *Arbace* (Händel-Festspiele Halle), Disinganno in *Il Trionfo del Tempo e del Disinganno* (Innsbruck, Versailles, Rouen) en Goffredo in *Rinaldo* (Opera Lombardia); hij zong *Messiah* onder Erwin Ortner (Wiener Musikverein). Raffaele Pe werkte samen

met dirigenten als Jordi Savall, Diego Fasolis, William Christie, Alessandro De Marchi, Giovanni Antonini, Ottavio Dantone, Paul McCreech, René Jacobs, Nicholas McGegan, Václav Luks, Christophe Coin, Antonio Florio, Jean-Christophe Spinosi, Leonardo García Alarcón en George Petrou.

Eerder in de Matinee: Veneziano La Passione secondo Giovanni (Evangelista, 2018)

Raffaele Giordani

De Italiaan Raffaele Giordani rondde een master scheikunde af in Ferrara, en legde zich aan het conservatorium van deze stad toe op de zangkunst van renaissance en barok. Hij trad op met ensembles als Concerto Italiano, Vox Luminis, Coro e Orchestra Ghislieri, La Vexiana, Malapunica, Odhecaton en De Labyrinth en hij is medeoprichter van La compagnia dei madrigale. In samenwerking met het ensemble Vox Altera zong hij ook eigentijdse muziek. Hij werkte samen met dirigenten als Rinaldo Alessandrini, Michael Radulescu, Ottavio Dantone, Fabio Bonizzoni, Giulio Prandi, Diego Fasolis, Robert King, Jordi Savall en Claudio Abbado. Hij trad op bij oudemuziekfes-

tivals en in operahuizen over de hele wereld, en in Carnegie Hall. Zijn solo-repertoire omvat werk van Bach, Händels *Messiah*, werk van Monteverdi, Mozarts *Requiem* en de *Petite messe solenne* van Rossini.

Eerder in de Matinee: werken van d'Astorga, Bononcini & Händel (2019), Jommelli Requiem & Mozart Requiem (2019)

Alessandro Ravasio

De bas Alessandro Ravasio studeerde zang aan de Scuola Civica di Musica Claudio Abbado in Milaan en zong in de operakoren van Teatro Donizetti in zijn geboortestad Bergamo en het Teatro Municipale in Piacenza. Zijn eerste operarollen waren Leporello (*Don Giovanni*), Sparafucile (*Rigoletto*) en Talbot (*Maria Staurda*). Na een masterclass van Gemma Bertagnolli ontdekte hij het barokke repertoire. Hij trad op in diverse oudemuziekensembles, waaronder Coro Ghislieri, en soleerde in Bachs *Johannes-Passion*, de *Kaffeekantate* (Schlendrian) en *Cantate BWV 61*, Händels *Dixit Dominus*, *Messiah* en *Aci, Galatea e Polifemo* (Polifemo), als Plutone in Monteverdi's *Orfeo*, als Tempo in *La*

rappresentazione di Anima et di Corpo van De' Cavalieri, en Atraces in *L'Empio punito* van Alessandro Melani. Hij werkte samen met dirigenten als Rinaldo Alessandrini, Alessandro Quarta, Gianluca Capuano, Antonio Greco, Lorenzo Ghielmi en Giulio Prandi.

Coro e Orchestra Ghislieri

Het vocaal/instrumentale ensemble Coro e Orchestra Ghislieri werd in 2003 opgericht door dirigent Giulio Prandi. Het is gespecialiseerd in het sacrale repertoire van de achttiende eeuw en is gevormd naar het model van de grote achttiende-eeuwse cappella's. Het heeft haar thuisbasis in het Centro di Musica Antica della Fondazione Ghislieri in Pavia. Het repertoire omvat de grote werken van de barok en de klassieke periode, maar ook onbekende meesterwerken van Italianen als Perez, Jommelli en Galuppi. Het heeft een eigen wetenschappelijk comité, dat samenwerkt met de afdeling Musicologie en cultureel erfgoed van de universiteit van Pavia. Het ensemble is vaste gast in zalen en op internationale muziekfestivals als BOZAR-music in Brussel, de Internationale Händel-Festspiele Göttingen, het Festival de musique Baroque d'Ambronay, het George Enescu Festival in Boekarest, La Chaise-Dieu, het Festival Oude Muziek in Utrecht, de Opéra de Rouen, in deSingel en AMUZ in Antwerpen en het Arsenal in Metz. In 2018 vierde Coro e Orchestra Ghislieri haar vijftienjarig bestaan met concerten in het Concertgebouw en de Berliner Philharmonie.

KOORDIRIGENT

Jacopo Facchini

EERSTE SOPRAAN

Claudia Di Carlo

Caterina Iora

Jiyeong Son

TWEDE SOPRAAN

Valentina Argentieri

Federico Fiorio

Marta Redaelli

ALT

Giulia Beatini

Silvia Capobianco

Isabella Di Pietro

Angela Oh

TENOR

Michele Concato

Massimo Lombardi

Simone Milesi

Alessio Tosi

BAS

Guglielmo Buonsanti

Renato Cadel

Alessandro Nuccio

Giacomo Serra

EERSTE VIOOL

Marco Bianchi *concertmeester*

Diego Castelli

Marino Lagomarsino

Renata Spotti

TWEDE VIOOL

Alberto Stevanin *aanvoerder*

Barbara Altobello

Abramo Raule

ALTVIOOL

Krishna Nagaraja *aanvoerder*

Elisa Imbalzano

Luca Moretti

CELLO

Jorge Alberto Guerrero *aanvoerder*

Anna Camporini

Claudia Poz

CONTRABAS

Nicola Barbieri

ORGEL

Maria Cecilia Farina

ZESTIGSTE SEIZOEN

De Matinee viert haar zestigste seizoen! Op de speciale webpagina vindt u elke week een opname uit de roemruchte Matinee-geschiedenis. En elke twee weken verschijnt een podcast waarin een dirigent centraal staat.

Nieuwste opname: Markus Stenz met Wozzeck

Inmiddels verschenen opnamen uit de periode 1963-2016 van Magda Olivero, Elly Ameling, Jean Fournet, Herman Krebbers, Rafael Kubelík, Sergiu Celibidache, Montserrat Caballé, Yuri Egorov, Michael Tilson Thomas, Carlo Bergonzi, Cristina Deutekom, Henry Lewis (*Turandot*), Maria João Pires, Robert Holl, Rudolf Jansen en het Groot Omroepkoor, Jevgeni Svetlanov, Dmitri Hvorostovsky, Edo de Waart, Günter Wand, Renata Scotto, Marc Minkowski (*Ariodante* met Anne Sofie von Otter), Reinbert de Leeuw (*Saint-François d'Assise*), Simon Rattle (*Die Jahreszeiten*), Kenneth Montgomery (*Death in Venice*), Edo de Waart (*The Death of Klinghoffer*), Nikolaus Harnoncourt, Markus Stenz (*The Bassarids*), Jaap van Zweden (*Lohengrin*), Andrea Marcon (*Vivaldi's Orlando*), James Gaffigan, Leif Segerstam, Frans Brüggen, Alexander Gavrylyuk en Osmo Vänskä, Michael Schønwandt, en Simone Lamsma en Jiří Bělohlávek, Diego Fasolis (*Vinci's Artaserse*), René Jacobs (*Die Entführung aus dem Serail*) en Markus Stenz (*Wozzeck*)

Podcasts: van Fournet tot Gaffigan

De podcasts in de reeks Markante Maestro's: Jean Fournet (openingsconcert van de Matinee (1961), Ernest Bour (1968), Hans Vonk (1980), Kirill Kondrashin (1981), Jordi Savall (1986), Valery Gergiev (1991), Frans Brüggen (1996), Reinbert de Leeuw (1998), Pierre Boulez (1998), Edo de Waart (1998), Philippe Herreweghe (2000), Karlheinz Stockhausen (2002), John Adams (2001), Péter Eötvös (2005), Jaap van Zweden (2005), James MacMillan (2013), Markus Stenz (2014) en James Gaffigan (2016).